

Magyarország természetes vizeinek hasznosítása 2011-ben

Jámborné Dankó Kata és Bardócz Tamás

Vidékfejlesztési Minisztérium, Halgazdálkodási és Halászati Operatív Program Irányító Hatósági Osztály

Magyarországon a tógazdaságokból és a természetes vizekből lehalászott, valamint az intenzív üzemekben előállított halmennyiség 2011-ben összesen 29 632 tonna volt, melyből 23 136 tonna került közvetlen étkezési felhasználásra. A különbséget a következő évekre átvitt, népesítő anyagként szolgáló növendék hal és ivadék képezte (1. táblázat). A bruttó haltermelés 10%-kal, az étkezési hal előállítása 14%-kal emelkedett az előző évi adatokhoz viszonyítva.

1. számú táblázat

Magyarország 2011. évi teljes haltermelése az előző évihez viszonyítva

Év	Tógazdasági haltermelés		Intenzív üzemi haltermelés		Természetesvízi zsákmány		Összesen	
	bruttó	étkezési	bruttó	étkezési	bruttó	étkezési	bruttó	étkezési
2011	20 249	14 280	2 336	2 066	7 047	6 790	29 632	23 136
2010	18 559	12 306	2 114	1 938	6 216	6 006	26 889	20 250
2011/2010 (%)	109%	116%	111%	107%	113%	113%	110%	114%

Forrás: AKI, HAKI

Természetesvízi halászat és horgászat

Az Országos Halászati Adattárban nyilvántartott halászati vízterületek száma 2011-ben 1644-ről 1673-re nőtt, 140 989 hektár területtel (2. táblázat). E terület 99,23%-áról érkezett a halfogásokról jelentés, vagyis a statisztika gyakorlatilag a teljes vízterületet lefedi. 3 366 hektárról érkezett nemleges fogási jelentés, ezeken a vizeken tehát sem halászati, sem horgászatból származó zsákmány nem volt 2011-ben.

Öröndetes tény, hogy az országos összesítések szerint a halfogási eredmények az előző évek csökkenő tendenciájával szemben 2011-ben emelkedést mutatnak (13%). 2011-ben kivétel nélkül minden vízterületen javultak a fogási eredmények.

A meghatározó területek közül a Balaton+Kis-Balaton rendszer üzemi halászatának eredménye 36%-kal elmaradt az előző évi eredménytől, mindössze 296 tonna hal került kifogásra. A busafogások 23%-kal estek vissza, az angolna fogási eredményei pedig csak a 2010. évi eredmények tized részét adták. A balatoni pontyfogási eredmények majd három és félszeresére nőttek.

A horgászok eredményei országosan javultak, 4404 tonnáról 4816 tonnára emelkedett zsákmányuk. A Balatonon 2011-ben bevezetett új adatrögzítési és adatgyűjtési rendszer bevezetésének köszönhetően a Balaton és vízrendszerének eredményei esetében nagyarányú növekedés volt tapasztalható, 182 tonnáról 529 tonnára emelkedtek a horgászok fogási eredményei.

2. számú táblázat

A természetes vizek és víztározók halzsákmánya 2011-ben

Szektor	Zsákmány (tonna)				
	Terület (ha)	Nemes hal	Fehér hal	Összesen	Ebből étkezési célra
Balaton-Kis-Balaton	62 842	163	133	296	266
Egyéb állami	3 884	630	15	644	642
Mg. Szövetkezetek	3 892	3	18	21	21
Önkormányzatok	2 919	8	10	18	16
Halászati szövetkezetek, Kft.-k	32 164	625	298	923	863
Horgász szervezetek	31 818				
- üzemi halászat		213	15	228	100
- horgász zsákmány		3 727	1 089	4 816	4816
Kistermelők	3 470	92	8	101	66
Összesen:	140 989	5 461	1 587	7 047	6 790
2010. évi mutatók	140 402	4 752	1 464	6 216	6 006
2011/2010 (%)	100,42%	114,91%	108,37%	113,37%	113,06%

Forrás: HAKI

Halfajonkénti bontásban vizsgálva a 2011. évi országos fogási adatokat szinte nincs olyan halfaj, amelyből ne nőtt volna a zsákmány, (3. táblázat). Az angolna az egyetlen faj, mely kivételt képez, az előző évi fogási eredmények tized részét hozta a 2011-es esztendő. A ponty, a busa és a fogassüllő esetében beszélhetünk a legnagyobb mértékű javulásról. A 2010. évi

adatokhoz képest pontyból 607 tonnával, a busából pedig 105 tonnával, fogasból pedig 73 tonnával emelkedett a kifogott mennyiség országosan. Az igen magas piaci értékű európai angolna esetében a tavalyi évben lehalászott 26 tonna a legrosszabb fogási teljesítmény 2004 óta, ennek oka abban keresendő, hogy a 2011-es év rendkívül száraz tavaszi, majd szélsőséges időjárású nyári időszaka miatt a Balaton tavaszi-nyári vízállása igen alacsony szinten volt, emiatt a zsilipeket zárva tartották így a Sión elhelyezett csapdák sem tudták betölteni angolnafogó szerepüket.

3. számú táblázat

Az egyes halfajok mennyisége a természetes vizek és víztározók 2011. évi halzsákmányában (halászat és horgászat együttesen)

Halfaj	Összesen		Ebből							
			a Dunából és vízrendszeréből		a Balatonból és vízrendszeréből		a Tiszából és vízrendszeréből		az egyéb vízterületekből	
	tonna	%	tonna	%	tonna	%	tonna	%	tonna	%
Ponty	3 854,4	54,7	361,9	40,5	254,8	30,9	355,1	29,5	2 882,5	69,9
Amúr	355,7	5,0	63,8	7,1	6,0	0,7	64,5	5,4	221,3	5,4
Busa	455,4	6,5	4,3	0,5	130,1	15,8	60,3	5,0	260,7	6,3
Fogassüllő	222,4	3,2	26,6	3,0	75,4	9,1	56,2	4,7	64,2	1,6
Kősüllő	8,9	0,1	1,9	0,2	1,9	0,2	3,3	0,3	1,8	0,0
Harcsa	179,2	2,5	32,6	3,7	8,4	1,0	73,8	6,1	64,4	1,6
Csuka	238,1	3,4	48,6	5,4	12,2	1,5	110,6	9,2	66,7	1,6
Angolna	25,6	0,4	0,5	0,1	23,5	2,8	0,7	0,1	0,8	0,0
Balin	53,9	0,8	11,1	1,2	22,2	2,7	14,4	1,2	6,2	0,1
Kecsege	5,0	0,1	1,6	0,2	0,0	0,0	3,0	0,2	0,5	0,0
Márna	31,6	0,4	24,1	2,7	0,0	0,0	7,2	0,6	0,3	0,0
Egyéb halfajok	1 617,1	22,9	317,0	35,5	290,9	35,2	456,4	37,9	552,8	13,4
Teljes zsákmány	7 047,3	100,0	894,0	100,0	825,5	100,0	1 205,4	100,0	4 122,4	100,0

Forrás: HAKI

4. számú táblázat

A horgászat és a kereskedelmi halászat részesedése a Balaton vízrendszerének halzsákmányából 2011-ben

Halfaj	Horgászat		Halászat		Összesen kg
	kg	%	kg	%	
Ponty	243 918	96	10 925	4	254 843
Amur	2 661	44	3 337	56	5 998
Busa	0	0	130 085	100	130 085
Fogassüllő	72 681	96	2 723	4	75 404
Kősüllő	1 944	100	0	0	1 944
Harcsa	7 955	95	406	5	8 361
Csuka	12 173	100	3	0	12 176
Angolna	8 567	36	14 950	64	23 517
Balin	21 851	98	379	2	22 230
Kecsege	0	0	0	0	0
Márna	0	0	0	0	0
Egyéb nemeshal	57	100	0	0	57
Nemes halfajok	371 806	70	162 808	30	534 614
(angolna nélkül)	363 239	71	147 858	29	511 097
Egyéb halfajok	157 601	54	133 272	46	290 873
Teljes zsákmány	529 407	64	296 080	36	825 487

Forrás: HAKI

A balatoni pontyfogások eredménye további növekedést mutat, mennyiségét tekintve a halászok által kifogott mennyiség mintegy megduplázódott. A horgászok pontyfogási eredményei még nagyobb mértékben emelkedtek, 3 és félszer több ponty került horogra a 2010. évi adatokhoz viszonyítottn. Az utóbbi adathoz azonban biztosan számolhatunk annak, hatásával is, hogy a Balatonon ebben az évben új, a korábbiaknál pontosabb fogási adatrögzítési és adatgyűjtési rendszert vezettek be. A részesedést tekintve a horgászfogások aránya 2%-kal nőtt, a Balatonból kifogott pontyok 96%-a horgászok 2011. évi eredményeit gyarapította. A két kitermelési mód halfajonkénti arányát a 4. táblázat adatai szemléltetik. Az adatokból jól látszik a halászati és a horgászati kitermelés eltérő jellege. Mint azt már megszokhattuk, a szelektív jellegű kereskedelmi halászat fő zsákmányát továbbra is a busa és az angolna alkotják, ezen felül csak az egyéb fajok kategóriájában jelentős a halászat részaránya a Balatonból származó zsákmányban. Ha a busafélék és az angolna nélkül összesítjük a „nemes” halak fogási eredményeit, világosan látszik, hogy a zsákmányból 95%-ban a horgászok részesültek.

A Duna vízrendszerén pontyból, busából, amurból, angolnából és egyéb nemes halakból csökkent a kifogott halak mennyisége a 2010. évi eredményekhez képest, a többi halfajunk

esetében növekedés látható (5. táblázat). A Duna vízrendszerén, ha csekély mértékben is (1%), de nőtt a halzsákmány mennyisége. A horgászok összesített fogási naplói alapján 83%-ban részesültek a Duna fogási eredményeiből. A Balatonhoz hasonlóan itt is jól elkülöníthető a halászati és a horgászati kitermelés eltérő jellege, a busa és az egyéb nemes fajok alkotják a halászok fő zsákmányát, a ponty 95%-a a horgászok fogásaiban jelenik meg.

5. számú táblázat

A horgászat és a kereskedelmi halászat részesedése a Duna folyó vízrendszerének halzsákmányából 2011-ben

Halfaj	Horgászat		Halászat		Összesen kg
	kg	%	kg	%	
Ponty	342 992	95	18 911	5	361 903
Amur	61 505	96	2 336	4	63 840
Busa	785	18	3 479	82	4 264
Fogassüllő	23 185	87	3 394	13	26 580
Kősüllő	1 724	93	133	7	1 857
Harcsa	27 572	84	5 063	16	32 635
Csuka	43 431	89	5 129	11	48 560
Angolna	246	49	254	51	500
Balín	9 848	89	1 252	11	11 100
Kecsege	821	52	752	48	1 573
Márna	15 950	66	8 166	34	24 116
Egyéb nemeshal	652	22	2 307	78	2 959
Nemes halfajok	528 710	91	51 176	9	579 886
(angolna nélkül)	528 464	91	50 922	9	579 386
Egyéb halfajok	212 135	68	101 941	32	314 077
Teljes zsákmány	740 846	83	153 117	17	893 962

Forrás: HAKI

A Tisza vízrendszerén a harcsa, az angolna és az egyéb nemeshal kategóriába sorolt fajok fogási eredményei voltak rosszabbak a 2010. évi eredményekhez képest, a többi halfajunk esetében itt is növekedés látható (6. táblázat). A Tisza vízrendszerén összességében 1,5%-kal nőtt a halzsákmány mennyisége, míg a horgászok zsákmánya 12%-kal nőtt, addig a halászok fogási eredményei 19%-os csökkenést mutatnak. A horgászat, illetve a halászat részesedése a nemes fajok fogásából 78:22. Csak a busa fogásokból részesülnek 93:7 arányban a halászok. A horgász „szektor” esetében csak az angolna és az egyéb nemes halak eredményeiben látható csökkenés a halászok által kifogott halak esetében korántsem ilyen jó a helyzet, a busa, a csuka és a kecsege eredményeken kívül csökkenés jellemzi az 2011. évi eredményeket.

6. számú táblázat

A horgászat és a kereskedelmi halászat részesedése a Tisza folyó vízrendszerének halzsákmányából 2011-ben

Halfaj	Horgászat		Halászat		Összesen
	kg	%	kg	%	kg
Ponty	324 414	91	30 696	9	355 110
Amur	58 301	90	6 208	10	64 509
Busa	4 212	7	56 099	93	60 311
Fogassüllő	44 110	79	12 044	21	56 154
Kősüllő	2 485	76	789	24	3 274
Harcsa	46 692	63	27 123	37	73 815
Csuka	88 183	80	22 412	20	110 595
Angolna	303	41	439	59	742
Balin	12 062	84	2 375	16	14 437
Kecsege	1 549	52	1 413	48	2 962
Márna	2 787	39	4 380	61	7 167
Egyéb nemeshal	368	100	0	0	368
Nemes halfajok	585 466	78	163 977	22	749 442
(angolna nélkül)	585 163	78	163 538	22	748 700
Egyéb halfajok	302 553	66	153 438	34	455 990
Teljes zsákmány	888 018	74	317 414	26	1 205 433

Forrás: HAKI

Halfogyasztásunk

A termelési és a külkereskedelmi egyenlegről kalkulálva, a 2011. december 31-i lakónépességre (9,958 millió) vetítve, halfogyasztásunk 3,99 kg/fő/év volt. Két kedvezőtlen év után végre arról számolhatunk be, hogy a kiemelkedő 2008-as 4 kg feletti értékhez közelítünk. A számítási módszerrel kapcsolatban el kell még 2011-ben is a hagyományos eljárást alkalmaztuk, ami azt jelenti, hogy az élő és a friss hal esetében élősúllyal, hazai termelésből származó feldolgozottan forgalmazott termékeknel szintén élősúlyban számoltunk, míg a behozott feldolgozott termékeket a vámstatisztika szerinti nettó súlyban vettük figyelembe. Az így számított halfogyasztás alacsonyabb eredményt ad, mint más országokban és a FAO-ban alkalmazott gyakorlat szerint, amely alapján minden feldolgozott terméket (országoként és termékenként eltérő koefficienssel szorozva) visszaszámít élősúlyra. E számítási mód alkalmazására, bonyolultsága miatt Magyarországon eddig még kísérlet sem történt. Mivel évről évre növekszik a fogyasztásban az importált feldolgozott

termékek részaránya egyre inkább szükséges a FAO által alkalmazott számítási módszer átvétele és alkalmazása.

A 2011. év kínálati/fogyasztási értékét főbb termékcsopontonként megbontva a következő irányszámokat kapjuk:

Élő, friss és hűtött:	2,04 kg/fő
Fagyasztott:	0,89 kg/fő
Tartósított és konzerv:	1,06 kg/fő
<i>Összesen:</i>	<i>3,99 kg/fő</i>

Az ezredforduló óta 2009-ben és 2010-ben csökkenésről számolhattunk be, a 2011.évi adatok alapján azonban elmondható, hogy a magyar lakosság halfogyasztása ismét növekedni kezdett. A termékcsoportok szerinti bontás 2011. évi adatait áttekintve az tapasztalható, hogy a fagyasztott haltermékek aránya az évek óta tartó növekedéssel szemben csökkenést, a tartósított haltermékek aránya azonban továbbra is növekedést mutat. Míg 2010-ben az élő, friss vagy hűtött termékek aránya a hazai halfogyasztás 48%-át adta, addig 2011-ben ez az érték 51%-ra emelkedett. Ebben az arányváltozásban vélhetően szerepet játszik a Magyarországon évek óta tömegesen jelenlévő, fagyasztott cápaharcsa (*Pangasius spp.*) filé európai piacvesztése is.

Hivatkozás:

Jámborné Dankó K. és Bardócz T. (2012): *Magyarország természetes vizeinek hasznosítása 2011-ben*
www.halaszat.kormany.hu